

УВАГА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВІ ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВОДІЯ

Безпека дорожнього руху є одним з найактуальніших питань сучасності. Зростання кількості автомобілів на дорогах, ускладнення дорожньої обстановки призводять до збільшення кількості дорожньо-транспортних пригод. Причини ДТП різноманітні, однак основною є людський фактор. Саме від водія залежить безпека не тільки його життя, але й життя інших учасників дорожнього руху. Серед ключових особистісних якостей, необхідних для безпечного водіння, можна виділити увагу та відповідальність.

Увага – це когнітивний процес, що характеризується спрямованістю і зосередженістю свідомості на певних об'єктах, явищах або видах діяльності. Вона виявляється у вибірковому ставленні до інформації, коли з безлічі стимулів організм виділяє найбільш значущі в певний момент. Увага забезпечує ефективне сприйняття, обробку та запам'ятовування інформації [2, с. 348].

Увага дозволяє водію сконцентруватися на дорожній обстановці, своєчасно помічати потенційні небезпеки та приймати адекватні рішення.

Для водія увага є одним з найважливіших психічних процесів. Саме завдяки увазі водій може сприймати велику кількість інформації, що надходить від органів чуття, аналізувати її та приймати рішення.

Види уваги, які мають значення для водіння:

- довільна увага: свідоме зосередження на певному об'єкті або дії. Вимагає вольових зусиль і використовується для виконання складних або відповідальних завдань;
- мимовільна увага: виникає несвідомо, під впливом сильних або нових подразників. Цей вид уваги важливий для швидкого реагування на несподівані ситуації на дорозі;
- післядовільна увага: розвивається на основі довільної уваги і характеризується здатністю тривалий час утримувати увагу на об'єкті.

На рівень уваги водія впливають різноманітні фактори:

- втома: знижує швидкість реакції, погіршує концентрацію уваги;
- стрес: підвищує рівень тривожності, звужує поле зору, ускладнює прийняття рішень;
- відволікання: розмови по телефону, музика, їжа за кермом – усе це відволікає увагу водія від дороги.

Відповідальність – це філософсько-етична категорія, що характеризує здатність особи свідомо обирати свої дії, усвідомлювати їхні наслідки та брати на себе зобов'язання за їх виконання. Це комплексний феномен, який включає в себе моральний вибір, дотримання соціальних норм та готовність нести відповідальність перед суспільством [2, с. 49].

Відповідальність виявляється в розумінні водієм своєї відповідальності за безпеку інших учасників руху та готовності дотримуватися правил дорожнього руху. Відповідальний водій завжди дотримується правил дорожнього руху, не перевищує швидкість, не керує транспортним засобом у нетверезому стані.

Види відповідальності:

- відповідальність перед собою: усвідомлення того, що безпечно водіння – це запорука власного здоров'я і життя;

- відповідальність перед іншими учасниками дорожнього руху: розуміння того, що своїми діями водій може завдати шкоди пішоходам, велосипедистам, іншим водіям;

- відповідальність перед суспільством: усвідомлення свого внеску в забезпечення безпеки на дорогах.

Увага і відповідальність – це тісно пов’язані між собою якості. Високий рівень уваги дозволяє водію передбачати можливі небезпеки і приймати відповідальні рішення. Відповідальний водій завжди буде більш уважним, оскільки він усвідомлює наслідки своїх дій.

До психологічних особливостей відповідальних водіїв можна віднести:

- високий рівень самоконтролю: здатність стримувати свої імпульси, дотримуватися правил;

- емоційна стійкість: здатність зберігати спокій у складних ситуаціях;

- розвинені соціальні навички: здатність розуміти інших людей, враховувати їхні інтереси;

- висока самооцінка: упевненість у своїх силах і здібностях [1].

Формування уваги та відповідальності в майбутніх водіїв – це складний і багатогранний процес, який вимагає застосування різних методів і прийомів, а саме:

- теоретична підготовка: вивчення правил дорожнього руху, аналіз типових дорожніх ситуацій;

- практичні заняття: відпрацювання навичок водіння в різних умовах;

- психологічні тренінги: розвиток уваги, пам’яті, реакції, емоційної стійкості;

- симулятори водіння: дозволяють відпрацювати різні маневри в безпечних умовах.

Для підвищення рівня безпеки на дорогах необхідно: посилювати контроль за дотриманням правил дорожнього руху: проводити регулярні профілактичні заходи серед водіїв; удосконалювати програми підготовки водіїв, акцентуючи увагу на розвитку таких якостей, як увага і відповідальність; створити систему мотивації для водіїв, яка б стимулювала їх до безпечної поведінки на дорозі.

Отже, увага та відповідальність є невід’ємними компонентами безпечного водіння, що дозволяють водіям уникати аварійних ситуацій, зберігати власне життя та життя інших людей. Формування цих якостей повинно починатися ще на етапі підготовки водіїв.

Список використаної літератури

1. Крутенко Ю. М. Сучасні підходи до психологічної підготовки водіїв. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/8_2010/6.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

2. Професійна освіта: словник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 2000. 380 с.

3. Сап’ян Є. О., Мирославська О. В. Відповідальність як особистісна характеристика. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_04_2019/pdf/37.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

4. Теслюк В. М., Поцілуйко О. І., Теслюк Т. В. Моделі та засоби системи зосередження уваги водіїв транспортних засобів для мобільних пристроїв. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/6717ed92-c63b-4b59-a743-f34930b6b262/content> (дата звернення: 11.10.2024).